

Annemieke van Roekel
Foto's van de auteur

In de Noord-Nederlandse wateren zal de otter worden uitgezet. De waterkwaliteit daar is inmiddels zoveel verbeterd dat een gezonde otterpopulatie goede kansen heeft. Uitgerust met zenders en op de voet gevolgd door genetische en hormonale monitoring.

Sinds 1988 is de otter in ons land niet meer gesignaleerd. De laatste otter werd aangereden langs de snelweg A7 bij Langweer in Friesland. Dit voorjaar zal landbouwminister Van Aartsen beslissen waar in Nederland de otter uitgezet gaat worden. De keuze is tussen twee gebieden: de Oude Venen in Midden-Friesland of de Weerribben en Wieden in Noord-West Overijssel. Overwegingen om voor één van beide gebieden te kiezen zijn de grootte van het totale

De otters ko

gebied, de verbindingen tussen de afzonderlijke gebieden en de verkeersintensiteit.

Soortbeschermingsplan

In 1989 is het ministerie van LNV gestart en soortbeschermingsplan voor de Herstelplan Leefgebieden Otter. Sinds wordt in Nederland onderzoek gedaan naar de effecten van PCB's op otters en een nauw verwante soort, de Amerikaanse mink. De otter is één van de meest gevoelige dieren voor PCB's. Sinds het begin van de jaren negentig is duidelijk geworden dat bestaande normen en grenswaarden voor PCB's en andere dioxine-achtige stoffen nog te hoog waren voor visetende vogels en zoogdieren zoals zeehonden, dolfinnen, walvissen, otters, aalscholvers en sterns. Bij de otters blijken vooral jonge dieren hoge PCB-gehalten te bevatten. Vrouwen met jongen blijken een lagere dosis PCB's in hun lichaam te hebben omdat zij de PCB's via de moedermelk aan de jongen doorgeven. De dieren krijgen door de

aanwezigheid van PCB's in hun lever moeilijkheden met de vitamine A-huishouding. Hierdoor zijn ze minder fit, vermindert de groei en het zichtvermogen en neemt de kans op parasieten en allerlei infecties zoals longontsteking toe.

De onderzoekers denken dat de otterpopulaties in heel Europa erg veel te lijden hebben (gehad) onder de verontreiniging met PCB's. Waarschijnlijk is het uitsterven van de otter in Nederland hierdoor versneld. Momenteel zijn er nog otterpopulaties in onder andere Nederland, Portugal en Oost-Europa, maar ook hier eist de toename van het steeds verder uitbreidende wegennet haar tol. Hoewel PCB's niet meer geproduceerd mogen worden, komen deze stoffen nog steeds onder meer uit condensatoren en transformatoren via de afvalverbranding in het milieu terecht. Ook de aanvoer via de grote rivieren vormt een probleem, zodat de Nederlandse wateren die in verbinding staan met de Rijn of de Maas, zoals de Biesbosch, niet geschikt zijn als leefgebied voor de otter. De Waddenzee en het IJsselmeer zijn door

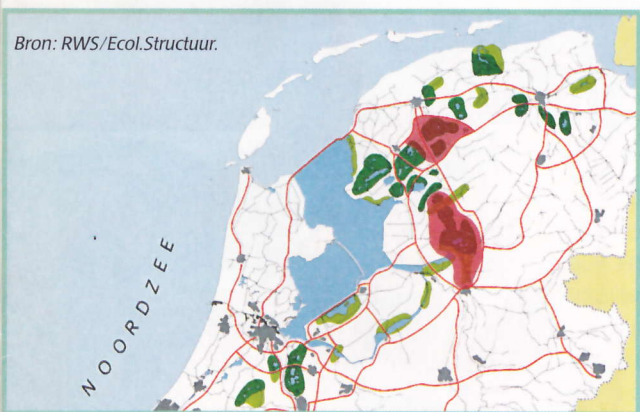
Noord-West Overijssel is de waterkwaliteit voor wat betreft PCB's de laatste tien jaar enorm verbeterd. De concentratie PCB's in vis is er niet hoger dan zes microgram per kilogram verse vis. Dat is de veilige concentratie voor een otter. Het team van onderzoekers dat zich met de herintroductie van de otter bezighoudt: het Instituut voor Milieuvraagstukken van de Vrije Universiteit (IVM), de Vakgroep Toxicologie van de Landbouwniversiteit Wageningen en Otterpark AQUALUTRA in Leeuwarden, verwachten daarom dat de gebieden geschikt zijn als woonomgeving voor een otterpopulatie. "Maar voordat er enkele individuen kunnen worden uitgezet moeten er nog een aantal faunavoorzieningen worden aangebracht", zegt Addy de Jongh, directeur van AQUALUTRA. Nadat nog een aantal tunnels, richels en duikers zijn aangebracht kunnen we overgaan tot een proefuitzetting van enkele otters. Hieruit zal moeten blijken of het verantwoord is om over te gaan tot een vervolg van de proefuitzetting. Want het kan zijn dat we een belangrijke tunnel zijn vergeten. Dieren bekijken het landschap anders

kwamen steeds meer pesticiden en PCB's in het milieu terecht en het verkeer nam toe. Ook verdronken veel otters in fuiken."

De plannen

De proefuitzetting in Friesland of Overijssel zal hoogstwaarschijnlijk van start gaan in de zomer van 1998. Er wordt toegewerkt naar een kernpopulatie van twintig vrouwtjes en tien mannetjes binnen vier jaar. Hiervoor is een leefgebied van ongeveer zestig vierkante kilometer nodig. Het is de bedoeling dat in die periode nieuwe (aangrenzende) leefgebieden voor de otter worden gecreëerd, die zij zelf weer kunnen koloniseren. De natuurgebieden zullen zelfs grensoverschrijdend zijn met het Duitse Nedersaksen. De Jongh: "De otters die in de eerste jaren worden uitgezet zullen uitgerust worden met zenders. Voorafgaande aan de uitzetting wordt een *DNA-fingerprint* gemaakt. Dat betekent dat als je een fingerprint vindt die nog niet in het databestand zit je met een jong te maken hebt. Ook zal de ontwikkeling van de populatie worden gevolgd door middel van genetische monitoring. Door het DNA uit haren en uitwerpselen te onderzoeken weet je of er sprake is van inteelt zodat er nieuwe dieren uitgezet moeten worden om verdere inteelt te voorkomen. Door hormonale monitoring kun je bepalen om welk geslacht het gaat en weet je of een vrouwtje zwanger is."

men terug

Bron: RWS/Ecol.Structuur.

dan mensen dat doen. Als blijkt dat het goed gaat zullen meer dieren worden uitgezet, deels afkomstig van ons eigen otterpark en deels afkomstig uit Oost-Europa, waar nog veel otters in het wild voorkomen."

Zweden, dat met dezelfde problemen kampte als Nederland, heeft reeds met succes otters geherintroduceerd.

In Nederland zijn nog niet eerder otters uitgezet. De Jongh: "De otterpopulatie heeft het in Neder-

Otterkeurmerk?

Vroeger was de otter de vijand van beroepsvissers. De vissers beschouwden de otter als een schadelijk roofdier die grote hoeveelheden vis voor hun neus wegkaapte. Hoe zien de vissers de herintroductie van deze viseter nu? De Jongh: "Het blijkt wel mee te vallen hoeveel vis een volwassen otter eet. Dagelijks eet hij tussen de 800 gram en een kilo vis. Maar een otter heeft een leefgebied van enkele vierkante kilometers zodat een paar kilo vis geen probleem kan zijn. Dat zien de vissers inmiddels wel in. Maar wat voor de vissers veel interessanter is, is dat een gebied waar een otter rondzwemt wel schoon moet zijn. Dat is een goed teken voor de kwaliteit van de vis en kan een pré zijn bij de *vermarkt*ing van de vis. Wie weet, komt er in de toekomst een *otter-keurmerk* voor vis!"

Het publieksdeel van Otterpark AQUALUTRA in Leeuwarden is iedere dag geopend. Informatie: tel.: 0511-431214 □

de te hoge PCB-gehalten ook ongeschikt. Om te voorkomen dat otters in perioden met strenge vorst naar deze gebieden wegtrekken, als ze eenmaal in Friesland of Overijssel hun leefgebied hebben, moeten de binnenwateren in de winter open worden gehouden, zodat de dieren niet hoeven uit te wijken.

Teamwork

In de geselecteerde gebieden in Friesland en

land twee keer erg moeilijk gehad. De eerste keer was tijdens de Tweede Wereldoorlog door de strenge winters in combinatie met een hoge jachtdruk. De otters konden toen gemakkelijk gespeurd en geschoten of gespiest worden en hebben het toen bijna niet gered. Dankzij de tussenkomst van de natuurbeschermer herstelde de populatie zich tot aan de zestiger jaren. Toen veranderde het landschap enorm. Natuurgebieden werden kleiner en kwamen geïsoleerd te liggen, er